

'Religieuze schoolidentiteit b

Kees van Niekerk – **Vijftig jaar geleden was het zo simpel: als je geboren werd in een katholiek gezin, ging je naar een katholieke school. En kwam je als protestant ter wereld, dan genoot je vanzelfsprekend protestants-christelijk onderwijs. Anno 2002 is die tijd voorgoed voorbij. De verzuilde samenleving is ten grave gedragen, de multiculturele maatschappij is niet meer weg te denken. Wat betekent dit voor de levensbeschouwelijke identiteitsbepaling van scholen?**

'Het bepalen van de eigen identiteit is voor scholen een stuk moeilijker geworden', vertelt Gerrit Elings. Als beleidsadviseur identiteitszaken van het Rotterdamse Albeda College heeft Elings de taak de confessionele identiteit van de school nader gestalte te geven. 'En dat valt niet mee, want identiteit is tegenwoordig een gevoelig item', aldus Elings. 'Er is een sterke roep om "duidelijkheid" en "staan voor wie je bent". Maar dat is een stuk lastiger dan het klinkt. Niet alleen vanwege de pluriforme samenleving, maar ook als gevolg van de grote fusiegolf die veel ROC's in de jaren negentig overspoelde. Scholen van verschillende signatuur werden samengebracht, mensen met diverse levensbeschouwelijke en godsdienstige achtergronden moesten ineens een gezamenlijke grondslag gaan formuleren.' Dat bleek moeilijk. 'Werken aan identiteit werd een kwestie van behoedzaam manoeuvreren en op eieren lopen', aldus Elings.

Gezamenlijk vertrekpunt

Op het Albeda College in Rotterdam wordt tegenwoordig nergens meer expliciet gezegd dat de school van origine christelijk is. Wel staat in het beleidskader 2002-2007 dat de erfenis van het sociaal-christelijk denken en de eigentijdse vormgeving daarvan het "gezamenlijk vertrekpunt" is van iedereen die bij de school betrokken is. 'Daar horen dus ook moslims, hindoes, joden en mensen met andere levensbeschouwingen bij, op voorwaarde dat zij kunnen instemmen met de kernwaarden van het Albeda College en zich in hun handelen hierdoor willen laten leiden', stelt Elings. Deze kernwaarden zijn: interconfessioneel, betrokken en sociaal bewogen, bezielend en energiek, verantwoordelijk voor resultaten, respectvol, persoonlijk, leren van elkaar en samenwerken.

Geen levensbeschouwelijke eindtermen

Natuurlijk is het Albeda College niet de enige

onderwijsinstelling die worstelt met het formuleren van een nieuwe, open identiteit. Ook op andere scholen speelt de kwestie, zeker in het V&V-onderwijs. Wouter van Haften, docent aan de zorgopleidingen van het Albeda College en het Zadkine College te Rotterdam en tevens werkzaam als predikant en geestelijk verzorger van een zorginstelling: 'Het valt mij op dat zorgverleners dikwijls onvoldoende uit de voeten kunnen met zingevingsvragen, terwijl deze kwesties toch vaak leven bij de cliënten. Zorgverleners leggen levensvragen echter veelvuldig op het bord van de geestelijk verzorger. Zelf weten ze niet hoe ze met dit soort thema's om kunnen gaan, omdat ze de scholing missen. Op de meeste scholen heeft "levensbeschouwing" namelijk geen hoge prioriteit. Ongetwijfeld heeft dit te maken met het ontbreken van levensbeschouwelijke eindtermen in het rapport "Gekwalificeerd voor de toekomst, kwalificatiestructuur en eindtermen voor Verpleging en Verzorging" (1996).'

Elings: 'Het vak levensbeschouwing is in de vrije ruimte gepositioneerd. Het is dus geen verplicht examenonderdeel, hoewel het gelukkig wel wordt genoemd in de eindtermen van verschillende deelkwalificaties. Desondanks is het jammer dat levensbeschouwing niet dwingender in de eindtermen van "Gekwalificeerd voor de toekomst" staat beschreven, want in het werkveld bestaat grote behoefte aan medewerkers die levensbeschouwelijk zijn onderlegd.' Van Haften: 'Het verlenen van zorg gebeurt namelijk nooit neutraal, maar altijd vanuit bepaalde waarden. Ook de zorginstelling, zorgvragers en collega's hebben hun eigen waarden en overtuigingen. Het is goed je bewust te zijn van de verschillende levensbeschouwelijke visies op zorg en daar je eigen plaats in te bepalen. Daarom zouden scholen meer aandacht moeten besteden aan levensbeschouwing. Mogelijk kan dit meegenomen worden in de actualisering van de kwalificatiestructuur per 2003 of in de latere bijstelling ervan.'

Activiteiten

Voor scholen die naast de levensbeschouwelijke lessen concreet bezig willen zijn met het vormgeven van de identiteit van de school, heeft Gerrit Elings nog wel een paar tips. 'Levensbeschouwing mag nooit alleen bij mooie woorden blijven. Organiseer daarom activiteiten in dit kader en geef hier duidelijke

epalen is op eieren lopen'

lijk vorm aan.' Enkele suggesties van Elings:

- Vier feestdagen die passen bij de identiteit van de school. Op het Albada College zijn dat christelijke feestdagen. Deze zijn echter zo opgezet, dat ook niet-christelijke medewerkers en deelnemers zich in het feest kunnen vinden. Zoek dus altijd naar de grootste gemene deler. Met een kerstviering kun je bijvoorbeeld iemand haar of zijn persoonlijke verhaal laten vertellen: wat heeft kerst met haar of hem gedaan? Iemand kan dan iets over haar of zijn geloof kwijt en geeft een ander de ruimte om zich daarin te verdiepen. Ook kun je het kerstfeest thematiseren.
- Zoek overeenkomsten tussen de verschillende religies en overtuigingen binnen de school. Jezus Christus wordt in de koran Isa genoemd en is voor de moslims een belangrijke profeet. Christenen en joden worden door de koran tot "schriftbezitters" bestempeld, een term waar respect uit spreekt. Hoewel er tussen de verschillende godsdiensten grote verschillen bestaan – en we die ook zeker niet moeten wegmoffelen – kan het goed zijn juist te benadrukken waar allen die bij de school betrokken zijn elkaar kunnen vinden.
- Houd stamtafelgesprekken. Dit zijn gesprekken met collega's over zaken waar ze in de omgang met jongeren tegenaan lopen: agressiviteit, jongeren die een

eind aan hun leven (willen) maken, meisjes die op zeer jonge leeftijd zwanger raken, islamitische meisjes die worden uitgehuwelijkt en daardoor hun opleiding niet af kunnen maken. Hoe ga je daar mee om? Wissel hierover met elkaar van gedachten en luister naar wat de ander heeft meegemaakt. En probeer de ander te helpen.

- Organiseer "waardewandelingen". Dit zijn tweegesprekken gedurende een dagdeel, waarin twee personen vragen uitwisselen over de betekenis van waarden met betrekking tot hun werk en hun persoonlijkheid.
- Organiseer identiteitsdagen, waar met docenten onder meer wordt ingegaan op de kernwaarden van de school.
- Zet projecten op over bijvoorbeeld interculturaliteit en schoolklimaat.
- Help mee met het ontwikkelen van materiaal voor het godsdienstonderwijs en voor vieringen.

'Door met elkaar bezig te zijn met levensbeschouwing, zowel in als buiten de lessen, geef je samen vorm aan de godsdienstige identiteit van de school en vergroot je de betrokkenheid. Dat komt uiteindelijk het klimaat binnen de school ook zeer ten goede, en daar is iedereen bij gebaat', aldus Elings.

Handreiking

De landelijke projectgroep Godsdienstige Vorming (een samenwerkingsverband van de Hogeschool Windesheim, de Stichting Leerplan Ontwikkeling en de Federatie voor Christelijke BVE) ontwikkelde een gedegen kaderdocument, waarin modulebeschrijvingen en eindtermen voor godsdienstige vorming geformuleerd zijn. Dit document kan worden gebruikt als aanvulling op "Gekwalificeerd voor de toekomst" en is bedoeld als handreiking voor docenten die het levensbeschouwelijke onderwijs op hun ROC inhoud willen geven. Kernwoorden in het document zijn de begrippen "ervaring" en "ontmoeting". Het gaat in eerste instantie om de eigen erva-

ringen van de student of deelnemer en om de ervaringen van anderen. Daarnaast wordt bekeken hoe religieuze tradities door de eeuwen heen een rol hebben gespeeld bij het betekenis geven aan menselijke ervaringen en of die tradities kunnen helpen om meer inzicht in de eigen ervaringen te krijgen. Deze opzet heeft geleid tot modules waar de verschillende basiservaringen van de mens als een rode draad doorheen lopen. Ook wordt een koppeling gemaakt met de (toekomstige) beroepsachtergrond van de deelnemer.

Surf voor meer informatie naar:

www.pmlubbers.cistron.nl/govo/govostart.htm.